

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravišče: Ljubljana, Trnavorova
ulica št. 44 — Telefon št. 2094Posredni oddelki: Ljubljana, Trnavorova
ulica št. 44 — Telefon št. 2094Podružnice: Maribor, Aleksandrova
št. 13 — Celje, Aleksandrova cestaRačun pri poštnem čeku: zavodu: Ljubljana
št. 11.443 — Praha čisto 78.180.
Wien, Nr. 105.241

Krvav 1. december v Zagrebu

Pri burnih demonstracijah, ki so se vršile, je prišlo do spopadov s policijo in orožništvom: Ustreljen je omladinec Petrić, 4 so smrtno nevarno ranjeni. — Razburljivi prizori v mestu. — Ves Zagreb zaseden od orožništva. — Vse proslave odpovedane. — Bojazen, da se krvavi spopadi ne ponovijo.

Zagreb, 1. decembra. v. Proslava desetletnice državnega praznika ujedinjenja se je danes vršila v Zagrebu samo v službenih krogih. Na državnih in javnih poslopih so bile izvešene zastave, privatne hiše pa so bile prazne. Trgovine in drugi javni lokali, izvzemši kavarnice in gostilne so bili zaprti. Krasno vreme je izvalo na ulice mnogo občinstva in ulice so bile precej živahne. Posebno mnogo ljudi se je bilo zbralo na Jelačićevem trgu, kjer je raz poslopja, v katerem se nahaja tajništvo Hrvatske stranke prava (Jelačičev trg 6) vihrala črna zastava, kar je dajalo povod živahnim komentarjem in razpravam o politični situaciji. Vendar je bilo v glavnem razpoloženje množice mirno.

Prihod vojske in državnih predstavnikov pred katedralo

Proti 9. uri je prikorakala pred katedralo na Kaptolu črna četa vojske z godbo na čelu. Okrog nje se je zbralo precej publike, ki je opazovala prihod predstavnikov državnih oblastev in javnih korporacij, ki so prihajali, da se udeležijo svečane službe božje. Zunaj pred cerkvijo so se zbirala generaliteta in ves oficirski zbor v polni paradni opremi.

Tri črne zastave

Preden je v katedrali pričela služba božja, so se na stolpu katedrale naenkrat pojavile tri velike črne zastave, ki so se polagoma razgrnile v rahlo pihajočem jutranjem vetru. Z belo barvo je bil na srednji zastavi naslikan velik hrvatski grb, na levi z velikimi črkami izpisani datum »1. december 1918«, na desni pa datum »20. juni 1928«. Polava teh zastav je učinkovala kakor grom iz jasnega neba. Med publiko, a tudi med navzočimi dignitarji je nastalo razburjenje. Množica se je pričela prerivati, čuti je bilo vztrike »Življa Hrvatska, dolji vlada!« Ti vztriki so se kmalu množili in iz posameznih grup so padale še mnogo ostreje besede. Kmalu je en del množice zavzel proti vojaštvu jako ostentativno stališče in nekateri so pričeli vojaštvo tudi vsovati.

Opasen trenutek

V vrstah vojaštva je bilo opazati rastoče razburjenje. Ko kilci niso ponehal, so pričeli posamezni vojaki nabijati puške, natikati bajonete in že je izgledalo, da se bo cela vrsta spustila na množico. Bil je opasen trenutek, ki bi bil mogel roditi najstrašnejše posledice, da ni v tem trenutku skočil pred vojaške čete pomočnik armijskega komandanta general Srečković ter z ostrim poveljem vzpostavil disciplino. Medtem pa se je od Kapitola doletel proti Jelačićevemu trgu že raznesel glas, da se vršijo pred katedralo demonstracije proti vojaštvu in da je prišlo že do krvavih spopadov. Gori proti Kaptolu so pričele pritiskati nove množice. Bilo je jasno, da se služba svečanost ne bo mogla v miru izvršiti.

Prvi spopadi

Čim so bile na katedrali izvešene omladine tri črne zastave, so detektiv vdrli v stolp ter tamkaj našli, tri omladince, ki so bili zastave izvešili. Aretirali so jih in pripeljali iz stolpa

Zagreb, 1. decembra ob 11. dopoldne. r. Povodom današnje oficijelne proslave 1. decembra je prišlo dopoldne v mestu do obžalovanja vrednih dogodkov. Razvile so se demonstracije, tekom katerih sta policija in orožništvo rabila orožje. Tudi demonstranti so streljali. Ubit je 18-letni omladinec Stanko Petrić, težko ranjena sta policijski stražnik Korenić in čevljarski pomočnik Duček. Oba se borita s smrtjo.

Trenutno vlada v mestu mir. Glavne ulice so zasedli močni oddelki policije in orožništva. Vojaštvo je v pripravljenosti.

pred cerkev. Ko jih je množica zagledala, je pričela burno demonstrirati. Med oglušujočimi žvižgi proti policiji in vojaštvu ter burnimi klici, ki se jih deloma ne da ponavljati, so posamezne grupe pritiskale naprej, kakor da bi hotele aretirance osvoboditi. Vsak hip je grozil konflikt tem groznejši, ker je sredi tega divjega valovanja stalo vojaštvo. Tu se je armijski komandant, general Matić, ki je bil v tem hipu prišel na Kaptol, odločil, da se odstrani vojaštvo. Izdal je povelje za odhod. Vojaštvo je takoj krenilo z generaliteto in oficirskim zborom na čelu proti pravoslavni cerkvi v Frankopanski ulici.

Medtem se je situacija na Kaptolu znatno zaostrila. Množica je navallala na stražnike in detektive, ki so hoteli odpeljati aretirane omladince. Gneča je postajala vedno večja. Stražniki in detektivji so potegnili revolverje. Iz množice je pričelo padati kamenje. Val ogorčenja kričečih ljudi se je polagoma valil proti Jelačićevemu trgu.

Mobilizacija orožništva

Medtem se je situacija na Kaptolu lizirala stražnike in orožništvo, ki je že od večerja bilo koncentrirano v Zagrebu. Močni oddelki so hoteli proti Jelačićevemu trgu.

Smrtne žrtve

V mestu so se bliskovito raznesle vesti o spopadih med vojaštvom in občinstvom in senzacionalne govorice so razburile ves Zagreb. Vedno več ljudi je vrelo na ulice.

V gosti razburjeni gneči okrog detektivov in stražnikov, ki so gnali aretirane omladince je prišlo do spopadov. Naenkrat so odjeknili ostri strelji. Zadet v glavo se je zgrudil na tla v mlaki krvi omladinec Stanko Petrić, 18 let star, član Hrvatskega sokola. Petrić je bil takoj nezavesten. Omladinci so ga dvignili in odnesli v nedaleko ležečo bolnico, kjer so ga takoj položili na operacijsko mizo, ali bilo je prepozno. Petrić je umrl, ne da bi se zavedel. Imel je revolverski strel skozi desno senco v glavo.

Ta prvi spopad je situacijo le še poostiril. Prišlo je streljanje, da se ni videlo, kdo vse rabi orožje. Na ogled Jelačićevega trga in Petrinjske ulice je padel težko ranjen v trebuh policijski stražnik Korenić. Kmalu na to se je zrušil na tla brezposelni čevljarski pomočnik Milko Duček, ki je dobil strel v levo stran prsi.

Panika na ulicah

Med tem so bile prispele stražnikom na pomoč orožniške jedinice in že je izgledalo, da bo prišlo do strašne bitke. Številni strelji pa so naenkrat vzbudili v gostih množicah paniko in ljudje so pričeli bežati na vse strani. Pritiskali so v stranske ulice, mnogi pa so hoteli pred pravoslavno cerkev, kjer je bila sedaj postavljena vojaška četa in kjer se je vršila svečana služba božja.

Demonstracije pred pravoslavno cerkvijo

Tudi tu je situacija kmalu postala jako resna. Demonstracije proti vojaštvu so se ponovile. General Matić je zato odredil, da se vojaštvo tudi tu umakne. Z nasajenim bajonetom so čete odkorakale v vojašnice. Med tem je policija in žandarmerija pričela sistematično čistiti ulice. Potisnila je demonstrante z Jelačićevega trga ter jih razkropila. V mestu vlada ogromno razburjenje.

Letaki z mrtvaško glavo

Davi so bili po vseh hišah razdeljeni maji šapirografirani letaki sledeče vsebine:

Hrvat! Na dan 1. decembra ne sme nihče izvešiti zastav. Vsi lokali morajo biti ob 8. zvečer zaprti. Mesto podpisu je naslikana mrtvaška glava.

Demonstracije dijakov

Tudi na šolah je prišlo do demonstracij. Dijaki bi se morali po maši vrniti v šole k oficijelni proslavi. Mesto tega pa so vzorili pred cerkvami demonstracije, ki jih je policija le s težavo zadušila.

Mesto zasedeno od policije in orožništva

Zagreb, 1. decembra č. Kmalu po krvavih dogodkih pred katedralo je policija pojačala varnostno stražo po mestu in po vseh glavnih ulicah so pričeli križariti močni oddelki žandarmerije in redarstva. Po mestu je nato zavlada trenutni mir. Policija in žandarmerija je oborožena s puškami. Vojaška komanda je izjavila, da je pripravljena stopiti v akcijo, čim bo policija zaprosila za pojačanje in za pomoč.

Zagreb, 1. decembra č. Število aretiranih oseb znaša do poldneva 6. Glede umorjenega omladince trdi policija, da ga niso ubili varnostni organi. Policija prikazuje dogodke tako, da je občinstvo streljalo v gručo, kjer so se nahajali omladinci in policija in da je zato ubiti omladinca padel kot žrtev demonstrantov. Drugi zopet zatrjujejo, da je Petrića ustrelil detektiv. Točen potek dogodkov pa bo dognala šele sodna preiskava.

Težko ranjeni stražnik Korenić se nahaja v agoniji. Njegovo stanje je brezupno. Pri spopadu je bil težko ranjen tudi stražnik Zimšek. Ranjen je na nogi.

Konsternacija v Beogradu

Beograd, 1. decembra. p. Okrog 11. ure so prispele v Beograd prve vesti o dogodkih v Zagrebu. V cerkvah

so se baš vršile slavnostne službe božje in na ulicah je bilo izredno mnogo občinstva. Kmalu so se razširile najgroznejše govorice, češ da je v Zagrebu prišlo do krvavih uličnih bojev z vojaštvom, da je množica streljala na generale in da je veliko število mrtvih in ranjenih na obeh straneh. Zavladala je vseobča konsternacija.

V resnih političnih krogih se povdarja, da je treba zagrebške dogodke ocenjevati kot karakterističen znak do skrajnosti poostrenih razmer in trezni ljudje ne zanikajo krivde današnjega režima, ki niti ob 10-letnici države ni našel nobene geste, s katero bi bil pokazal razumevanje za težko krizo, v kateri se nahaja država. Silno zaprepačenje je zavladalo v vladi. Ministri so se shajali pri ministrskem predsedniku, da dobijo avtentičnih pojasnil. Večina njih je za najostrejši nastop, treznejši med njimi pa uvidevalo, da bi je 12. ura in da bo treba resno premisliti, ali se more po tej poti naprej. Opoldne so iz dvora zahtevali podrobnega po-

ročila o zagrebških dogodkih, ki so napravili na vladarja globok vtis.

Petrić nedolžna žrtev

Zagreb, 1. decembra. č. Ustreljeni Petrić je, kakor zatrjujejo priče dogodkov, povsem nedolžna žrtev. Stal je na trotoarju ter iz radovednosti opazoval konflikte med demonstranti in policijo. Niti se ni demonstracij udeležil s klicanjem, niti s kakim drugim dejanjem. Nesrečnega mladeniča vse od srca pomiluje. V znak žalosti so danes v Zagrebu odpovedane vse predstave in vse druge prireditve. Mesto je v silnem razburjenju.

Konflikt med vojaštvom in policijo

Zagreb, 1. decembra. č. V poučenih krogih se zatrjuje, da je prišlo dopoldne do ostrega konflikta med vojaško in policijsko oblastjo. Vojaške oblasti so hotele vzeti tretje demonstracij v svoje roke. Temu se je najodločneje uprlo policijsko ravnanje, češ da more vojaštvo nastopiti za očiuvanje notranjega reda le kot pomožna sila civilne oblasti. Med policijskim ravnanjem in mestnim komandantom se je odigral oster nastop in policijski ravnatelj je z vso energijo vztrajal na tem, da je poveljstvo nad varnostnimi organi izključno v njegovih rokah.

Položaj v prvih popoldanskih urah

Bojijo se novih težkih dogodkov zvečer

Zagreb, 1. decembra. Po dosedanjih ugotovitvah je bilo pri popoldanskih demonstracijah ranjenih več ljudi, kakor pa se je prvotno domnevalo. Večina lažje ranjenih je iskala pomoči pri privatnih zdravnikih, boječ se preganjanja s strani policije. V bolnici so 4 težko ranjeni in sicer dva stražnika in dva civilista. Peti ranjenec, dijak Petrić je takoj po prenosu v bolnico umrl. Stanje ostalih štirih ranjencev je zelo nevarno.

Pred bolnico se zbirajo ogromne mase ljudi, ki živahno komentirajo dogodke in jih tolmačijo na najrazličnejše načine. Ceni se, da je pred bolnico okrog 10.000 ljudi. Krog in krog bolnice so postirani močni oddelki orožništva in policije, ker se oblasti boje, da pride do ponovnih demonstracij.

Manjši incidenti se ponavljajo po vsem mestu. Opoldne je prišlo do spopada pred univerzo, kjer je omladina protestirala in demonstrirala. Ko pa je prišla policija, so se dijaki umaknili v notranje prostore. Sneli pa so na univerzi državno zastavo in izobesili črno zastavo. Vse šolske proslave so bile na zahtevo policije odpovedane. Policijske patrulje so šolarje in dijakke razganjale domov.

O napadu na policijo pred katedralo, ko so detektivji prignali aretirane omladince, ki so izvešili črne zastave, pripovedujejo očividci, da je bila policija v zelo težavnem položaju. Policijski stražniki so bili v paradni uniformi brez orožja, vsled česar so morali bežati, ne da bi se mogli postaviti v bran. Da bi se zaščitili, so se skrivali za poedine pasante, ki so jih s silo odvožili od poedinih skupin in vleki nekaj časa seboj.

Po mestu patrolirajo močne patrulje, tkzv. trojke, po 1 polici in po dva žandara. Ker se bojijo, da bo zvečer prišlo do ponovnih demonstracij, je bilo po-

zvano v Zagreb veliko število orožništva iz province. Vojaštvo je v strogi pripravljenosti v vojašnicah. Vsem vojakom brez izjeme je prepovedan izhod.

Silan vtis v inozemstvu

Praga, 1. decembra r. V prvih popoldanskih urah so dospeli v Prago prve vesti o krvavih dogodkih v Zagrebu, ki so napravile na vso javnost silno globok vtis. Soglasno mišljenje je, da je notranji spor v Jugoslaviji zrel za odločitev. Vse želi, da bi ta odločitev bila v korist prijateljskemu narodu.

Del uradništva ostal v Zagrebu brez plače

Zagreb, 1. decembra. Učitelji osnovnih šol so včeraj in danes ostali brez plač. Brez plač je ostalo tudi nekaj uradnikov bivše Pokrajinske zaloge šolskih knjig, ki je sedaj v rokah oblastnega odbora zagrebške oblasti. Ministrstvo prosvete je nanje pozabilo ter opustilo njihove vpokojitve oz. dodelitve k drugim zavodom in ustanovam.

Danes je delegacija učiteljev in treh uradnikov posetila velikega župana in ostro protestirala proti škandaloznemu postopanju državne uprave ter zahtevala takojšnjo izplačilo zakonitih prejemkov.

Čitajte „Ponedeljek“

Iz dežele večnih zarot

Lizbona, 30. novembra. (be.) Bivši demokratski ministrski predsednik Antonio Maria de Silva je bil aretiran in obtožen revolucionarne propagande. Z njim so zaprti vse voditelje demokratske stranke, ki so obtoženi veleizdaje.